

VIOLENCIA MASCULINA I COEDUCACIÓ

Laura Villafuerte Rodríguez (STEs-I)

Començ aquest article amb una expressió redundant -"violència" i "masculina"- precisament per desvelar com tantes vegades en les nostres vides allò que és obvi i de tan obvi que és, ens passa inadvertit.

Parlam, llegim, veim, debatem, analitzam freqüentment el tema que ens ocupa: la violència, en forma d'atracaments, violacions, matances entre ètnies rivals, invasions, lapidacions, segrestos de nines i nins, tracta de dones, assassinats de dones a les mans dels seus companys, segrestos i assassinats d'al·lotes joves, conflictes a les aules... Parlam de violència com d'un mal difús o bé d'un mal associat a interessos econòmics, geoestratègics, tradicions ancestrals, privacions afectives durant la infància, alcohol, drogues...

Fins i tot la violència domèstica i l'assassinat gairebé diàriament, de dones a les mans dels seus companys o excompanys, ho diluïm dins el llenguatge i per tant, també en les nostres ments amb expressions com "violència de gènere".

Sostenc en aquest article que la violència contra les dones, així com la violència general que afecta la nostra societat o la que s'exerceix entre uns pobles i altres, sense invalidar les raons assenyalades anteriorment, es desenvolupen en un context: el patriarcat; i tenen una característica comuna: l'associació de la masculinitat amb el poder entès com a control i violència.

"...aquest article no pretén ser un plec de càrrecs, sobretot perquè a les dones maltractades, violades, assassinades, lapidades... pels seus companys, els seus veïns, els seus líders religiosos i polítics..."

"És obvi que els homes cometem la major part dels actes violents, però en percebre'ls com la norma, no ens adonem d'això: a l'hora d'intentar comprendre i enfrontar-nos als assassinats, a la guerra o a l'amenaça nuclear, passam per alt aquest fet" (Miedzian, 1995).

Rojas Marcos, en el seu conegut llibre *Las semillas de la violencia* contempla l'entorn, el nivell social, etc., com a factors que promouen la violència; però, en obviar la perspectiva de gènere considera que l'assimilació dels valors culturals és igual en ambdós

Dibuix de Marica Caballero

sexes, omissió que li impedeix explicar perquè és tan enorme la diferència entre el nombre d'homes que cometem actes violents respecte al de les dones.

Però aquest article no pretén ser un plec de càrrecs, sobretot perquè a les dones maltractades, violades, assassinades, lapidades... pels seus companys, els seus veïns, els seus líders religiosos i polítics... no ens serveix de gran cosa i perquè, a més a més, consider que tant homes com dones som víctimes d'aquesta situació. Únicament pretenc apuntar cap a l'arrel de la violència, per suggerir d'entre les possibles solucions, una de fonamental: la seva prevenció a través de la coeducació.

Quan el 1964 Betty Friedan va publicar *La mística de la feminitat*, va denunciar com "la mística de la feminitat ha aconseguit enterrar en vida a milions de dones" en inculcar-nos, a través de la socialització, la dependència i la subordinació, la dedicació a la llar i a l'atenció dels altres, com la màxima realització a què les dones podem aspirar.

Per contra, en la socialització masculina, l'associació entre masculinitat i violència és tan forta i estreta, que quan s'ha preguntat a homes inculpats per delictes de violència per les raons de les seves conductes violentes, han respost: "Els volia demostrar que no era un marieta", "Havia de provar que era un home...". En aquest sentit, la mística de la masculinitat, que en la seva versió més modèlica i extrema a través de l'"heroi", converteix en virtut l'assassinat dels de diferent ètnia, religió, etc., està portant a gran part de la humanitat a la tomba. Recentment, la publicitat d'una pel·lícula de gran èxit entre la joventut, acabava amb aquesta frase: "En l'ànima de cada home hi ha un guerrer".

Les dones hem estat criticades, infravalorades, naturalitzades, objectualitzades... al llarg de la història per filòsofs, psicòlegs, metges... com ha posat de manifest la revisió crítica i la desconstrucció de la socialització femenina, realitzada pel feminisme. En canvi, els homes, no han estat qüestionats com a grup, i és ara quan estan començant a fer una revisió crítica de la seva pròpia socialització. Al contrari, la seva conducta, la seva ment i el seu cos, han constituït el model d'"allò humà" per a la medicina, la psicologia, la sociologia, etc., de fet la paraula "home" se suposa que anomena i representa el "ser humà", totes les persones. Quan la conducta d'uns quants -molts, però tot i això menys de la meitat de la humanitat- es converteix en norma i en paradigma de la conducta humana, és difícil qüestionar-la socialment.

Els obstacles per qüestionar i modificar els perfils de gènere són tant d'ordre social -pèrdua de privilegis- com d'ordre psíquic -la nostra personalitat és modelada socialment per adaptar-nos als patrons genèrics, que arriben a conformar-la, de manera que qualsevol modificació pot viure's com una pèrdua d'identitat.

A partir de la publicació d'El segon sexe (Simone de Beauvoir, 1949), -"no es neix dona, s'arriba a ser-ho"- es genera una àmplia literatura sobre la construcció social del gènere.

"...el fet que el gènere masculí sempre és considerat superior al femení, per tant, que s'estableix una jerarquia entre els individus segons el seu sexe..."

"Els gèneres constitueixen sistemes d'identitats i comportaments que, en prescriure el que han de fer els individus segons quin sigui el seu sexe, introdueixen una forta limitació en les seves possibilitats de desenvolupament humà. (...) En les societats històriques, de les quals hi ha un coneixement acceptable, hi ha una altra característica invariable: el fet que el gènere masculí sempre és considerat superior al femení i, per tant, que s'estableix una jerarquia entre els individus segons el seu sexe, jerarquia que suposa un molt divers accés als recursos i al poder. En aquest sentit, el sistema genèric és desfavorable a les dones mentre que beneficia els homes (...) Precisament, per tractar-se d'una construcció social, els gèneres no són immutables" (Subirats, 1999, p. 23).

La masculinitat, igual que la feminitat s'aprèn a l'escola, en la família, amb el grup d'iguals, a través dels mitjans de comunicació, durant la primera socialització, i es reforça socialment al llarg de tota la nostra vida. Els mandats de la masculinitat promouen en els joves l'agressivitat, la competitivitat, el control, la duresa, la força física, la repressió dels sentiments i de l'emotivitat. És significatiu, que des de l'imaginari col·lectiu més arrelat, s'empren els termes "marieta", "covard" o "bla" per insultar, qüestionar i devaluar comportaments de molts de joves que, afortunadament per a ells i per al col·lectiu de dones, no assumeixen ni executen conductes violentes, dominants, devaluatives cap a les al·lotes... o bé han desenvolupat la seva capacitat emocional i afectiva, la d'escoltar, l'empatia, etc.

Luis Bonino, director del "Centro de Estudios de la Condición Masculina" de Madrid, assenyala que els homes protagonitzen la majoria dels disturbis de la salut pública (drogodependències, suïcidis, abusos, violacions, etc.) i proposa redefinir les "patologies masculines" més freqüents que es deriven de l'"arquetip viril", tals com: la restricció emocional, la indiferència cap als altres, els abusos de poder, la satanització de l'altre, entre d'altres, que sustenten la subjectivitat masculina hegemònica.

Però la subjectivitat es construeix en una relació dialògica, podem afirmar l'existència d'un "jo" si hi ha un "tu", i les societats patriarcals -totes les existents- s'estructuren jeràrquicament a partir de l'heterodesignació i la colonització de l'"altre" -dona, homosexual, negre...

Inserides en aquest model, totes les instàncies socialitzadores perpetuen la reproducció de rols de gènere, que amb els seus mandats ens forcen i

S'entenen "masculinitat" i "feminitat" com la forma prescrita i socialment acceptada de ser home o dona adults en un moment històric concret d'una societat.

Dibuix de Maica Caballero

reforcen, homes i dones, a viure en una relació jeràrquica, violenta, dominant/dependent i, en conseqüència, desgraciada per a ambdós.

Els al·lots continuen pensant que els normals són ells i les coses que ells fan, que les diferents són les al·lotes. Aquesta dificultat –socialment apresada, no biològica- de reconèixer l'altre sexe, com a igual, unida als mandats de gènere a què ens referíem anteriorment, que vinculen la masculinitat, l'homenia, amb el poder, el domini, la duresa, la repressió dels sentiments, la poca empatia, etc., constitueixen el brou de cultiu per "viure les diferències –qualsevol diferència- com una amenaça, un destorb o un motiu d'inquietud i les seves conseqüències van des de la ignorància o negació de les altres persones, fins a la infravaloració o l'exclusió mitjançant formes diverses, entre les quals, l'agressió física és la més extrema" (Hernández Morales, 2000, p. 92). Si la diferència es viu com a amenaça en comptes d'enriquiment, i a l'altre que representa aquesta diferència se'l percep com a objecte o com a subjecte devaluat, és fàcil recórrer a la violència per imposar la pròpia voluntat i el control.

“Aquesta última situació, viscuda fins fa poc com un privilegi pel col·lectiu masculí, comença a ser modificada per molts homes, que veuen com l'assumpció de les seves responsabilitats...”

L'assignació d'estereotips de gènere, a través de la imitació dels rols que des de nins observam en el nostre entorn, a través dels llibres de text, de les joguetes, videojocs, llenguatge, mitjans de comunicació, etc. i reforçats socialment al llarg de tota la nostra vida, ens poden convertir en botxins i víctimes.

Ara bé, des del punt de vista del desenvolupament humà, no és un privilegi ser un botxí, ja que, homes i dones ens veim limitats en les nostres possibilitats de ser, en haver d'adaptar-nos a patrons que no sols no es corresponen amb les nostres capacitats i desigs, sinó que impliquen una increïble pèrdua de l'enorme potencial que tots els éssers humans posseïm.

Si bé és veritat que la construcció genèrica es tradueix socialment en violència específica cap a les dones, el col·lectiu dels homes –especialment els pobres, immigrants, homosexuals, etc.- també la pateix i la gairebé exclusió de les dones del món públic corre paral·lela a l'escassa implicació dels barons en el món domèstic. Aquesta última situació, viscuda fins fa poc com un privilegi pel col·lectiu masculí, comença a ser modificada per molts homes, que veuen com l'assumpció de les seves responsabilitats domèstiques, l'atenció dels seus fills i filles, i el desenvolupament del seu món emocional, no des de la polaritat exclouent fort/feble, ment/sentiments, etc., sinó des de la integració, els alliberen també de l'estreta cotilla en què han estat educats, els confereix autonomia personal i afectiva i els potencien i enriqueixen com a éssers humans.

La LOGSE, encara que la seva implantació real hagi cuidat poc aquest aspecte, assenyala que l'educació ha de contribuir a la socialització oferint igualtat d'oportunitats en el desenvolupament personal i social de ciutadanes i ciutadans.

En aquest marc, nombrosos docents, fins i tot conscients que l'escola té una possibilitat limitada d'educar les persones, han desenvolupat programes que tendeixen a implantar un model coeducatiu, que superant els estereotips culturals “femení” i “masculí”, i sense proposar el model masculí com a model humà normalitzat, potencii un desenvolupament integral de

les pròpies capacitats, un desenvolupament global que col·labori a eliminar la jerarquia, desigualtats i injustícies socials.

La coeducació suposa una aposta decidida i conscient per superar un model de persones "homes" i "dones" limitats, dependents, empobrits i encadenats a relacions jeràrquiques i subordinades, a:

- ♦ Fomentar una educació integral que doni importància a tots els aspectes de la vida de les persones i en especial a la convivència.
- ♦ Posar atenció no sols a les capacitats intel·lectuals de l'alumnat, sinó també als afectes i sentiments, que ens converteixin en persones autònomes.
- ♦ Desenvolupar les habilitats socials.
- ♦ Promoure una educació laica.
- ♦ Visibilitzar les aportacions de les dones a la història de la humanitat i dels distints sabers.
- ♦ Valorar les experiències de les dones tant en l'àmbit públic com en el domèstic, les tasques de reproducció i de cura, i fomentar la participació dels homes en les dites activitats, etc.

El tractament especial que des del model coeducatiu es dona a l'aprenentatge d'emocions i sentiments, desenvolupament de l'empatia, foment de valors i tots els aspectes que com a éssers humans ens fan més complets i respectuosos amb les altres persones i amb el medi, ha demostrat que contribueix

en gran manera a prevenir el problema que hem estat tractant: la violència.

Bibliografia:

BOLANCÉ, J; LAÍN, C. (2002): *Violencia, Género y Coeducación*. Córdoba, Ayuntamiento de Córdoba.

HERNÁNDEZ, G. (2000): "Violencia y diferencia sexual en la escuela", en M. A.

SANTOS GUERRA (coord.): *El harén pedagógico. Perspectiva de género en la organización escolar*. Barcelona, Graó.

MIEDZIAN, M. (1995): *Chicos son, hombres serán. Cómo romper los lazos entre masculinidad y violencia*. Madrid. Horas y horas.

MUÑOZ, B. (2003): *Mujer y poder: una relación transgresora*. Revista OGE, Organización y Gestión Educativa, núm. 3.

SEGARRA, M; CARABÍ, A. (2000): *Nuevas masculinidades*. Barcelona, Icaria.

SUBIRATS, M. (1999): "Género y escuela", en Lomas, C. (comp.): *¿Iguales o diferentes? Género, diferencia sexual, lenguaje y educación*. Barcelona, Paidós Educador.

URRUZOLA, M. J. (1995): *Introducción a la filosofía coeducadora*. Bilbao, Maite Canal. ■

Casa Pomar Flores

**PAPERS PINTATS I PINTURES
ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES**

**SANT MIQUEL, 77
07002 Palma
Telèfon 971 72 14 83
Fax 971 71 93 12
www.casapomarflores.com**

P Av. Comte Sallent
1 hora gratis

